

STRÄNGNÄS KYRKOÅRD

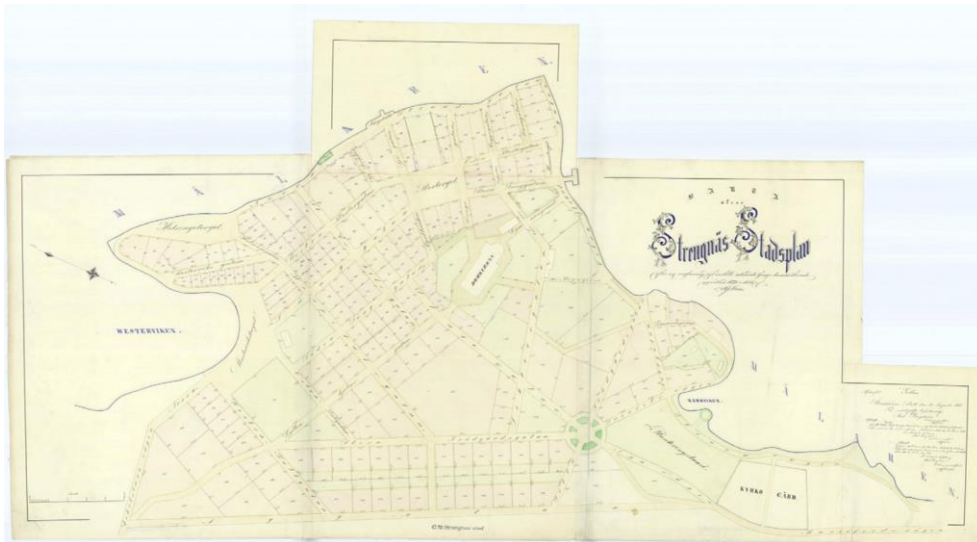
4.2 Strängnäs stads historiska bakgrund

Strängnäs, den före detta regementsstaden, ligger på en udde i södra delen av Mälaren. Stadskärnan är kraftigt kuperad och har till stora delar bevarat det medeltida gatunätet med oregelbunden karaktär. Strängnäs stad består av småskalig trähusbebyggelse, putsade hus från tiden runt sekelskiftet 1900, samt ett flertal medeltida stenbyggnader. Stadsbilden domineras helt av Strängnäs domkyrka, som är uppförd på Kyrkberget i stadens södra del. Strängnäs nämns första gången på 1120-talet, som biskopssäte, men de äldsta bosättningarna dateras till 900- eller 1000-tal. Stadsrättigheter har staden haft sedan år 1336.

Domkyrkan började uppföras efter 1250. Vissa delar av domkyrkan stod färdiga 1291. I kyrkans omgivningar finns flera medeltida byggnader, som har tydliga anknytningar till kyrkan.

Första avbildningen av stadens utbredning och gatunät är en kartskiss från 1600-talets första hälft. Den äldsta bevarade stadskartan är från 1785. År 1840 upprättades en ny stadsplanekarta. 1600-talets gatunät var tämligen välbevarat fram till den stadsbrand som drabbade de norra och östra delarna av Strängnäs stad år 1871.

En ny stadsplan för Strängnäs upprättades 1871-1875 av Anders Gustaf Flodin. Stadsplanen innehöll ny planering av de 71 gårdar som brunnit upp, samt ett strängt geometriskt gatunät. Stadsplanen gick för första gången utanför medeltidsstadens gränser och berörde bland annat östra delen (den nyplanerade kyrkogården), stranden och Mariefredsvägen. En väg som benämndes Strandvägen löpte då utefter sjön Mälaren. I stadens södra del anlades en stjärnplats, där sex gator strålade samman. Söder om detta låg stadens stora planteringsland, även kallat Kållandet.

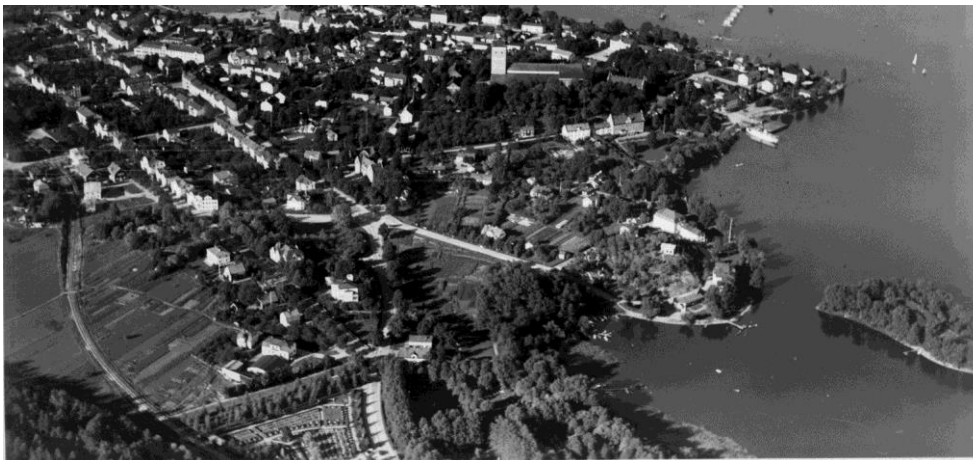
Stadsplan för Strängnäs stad år 1871-1875, A. G. Flodin, lantmäteristyrelsens arkiv, C71-1:15.

Strängnäs stad har genom sitt läge intill Mälardalen, där landsvägar och vattenvägar möts, växt fram som en viktig knutpunkt och handelsplats. Staden tappade under 1800-talet till viss del sin ekonomiska betydelse. Där järnvägen drogs fram, växte nya städer upp, vilka lockade till sig ekonomiska intressenter. Järnvägens transportmöjligheter gjorde också att båttrafiken

minskade. Under 1870-talet bestod stadens rika män därför inte av handlare och köpmän, utan av skolans och kyrkans ämbetsmän. Järnvägen drogs fram genom Strängnäs stad först år 1895.

I Strängnäs domkyrka pågick en större restaurering under åren 1907-1910. Denna leddes av arkitekt Fredrik Lilljekvist i samarbete med kyrkorestaureraren Sigurd Curman. Fredrik Lilljekvist ritade även gravkapellet till den nya kyrkogården 1907. Södermanlands regemente flyttade till Strängnäs år 1921.

Strängnäs stadskärna ingår i ett större område av riksintresse för kulturmiljövården, D18. I motiveringen framhävs att staden är en lärdoms- och stiftsstad med unikt sammansatt planmönster där utvecklingen kan följas från medeltid över 1600-talets reglering till utvidgningar kring sekelskiftet 1900, då också funktionen av regementsstad tillkom.

Vy över Strängnäs stad, med delar av Strängnäs kyrkogård längst ned i bild. Fotografi, Sörmlands museums arkiv, BF04-3788, år 1935.

4.3 Kyrkogårdens historia och utveckling

Den första ritningen som finns upprättad av Strängnäs "Nya kyrkogård" är daterad år 1854, men beskrivningen som refererar till kartan är daterad 1858. Sannolikt hade planeringen av Strängnäs Nya kyrkogård dock påbörjats redan år 1854. En kommitté som skulle arbeta med planeringen och som representerade Strängnäs stads församling och landsförsamlingen tillsattes. Platsen för den nya kyrkogården valdes till stadens utkant, utefter sjön Mälarens strand. I ett inledande skede övervägde kommittén att placera kyrkogården närmre staden, men eftersom då flera olika markägare skulle beröras, så ansågs det bli för komplicerat att lösa ut den avsedda marken. Redan i mars 1855 hade kommittén därför kommit fram till att platsen intill Mälarens strand och landsvägen till Malmköping, ovanför stadens stora kålland skulle vara bättre lämpad. Dels för att det var färre markägare, men även för det vackra läget intill sjöstranden.

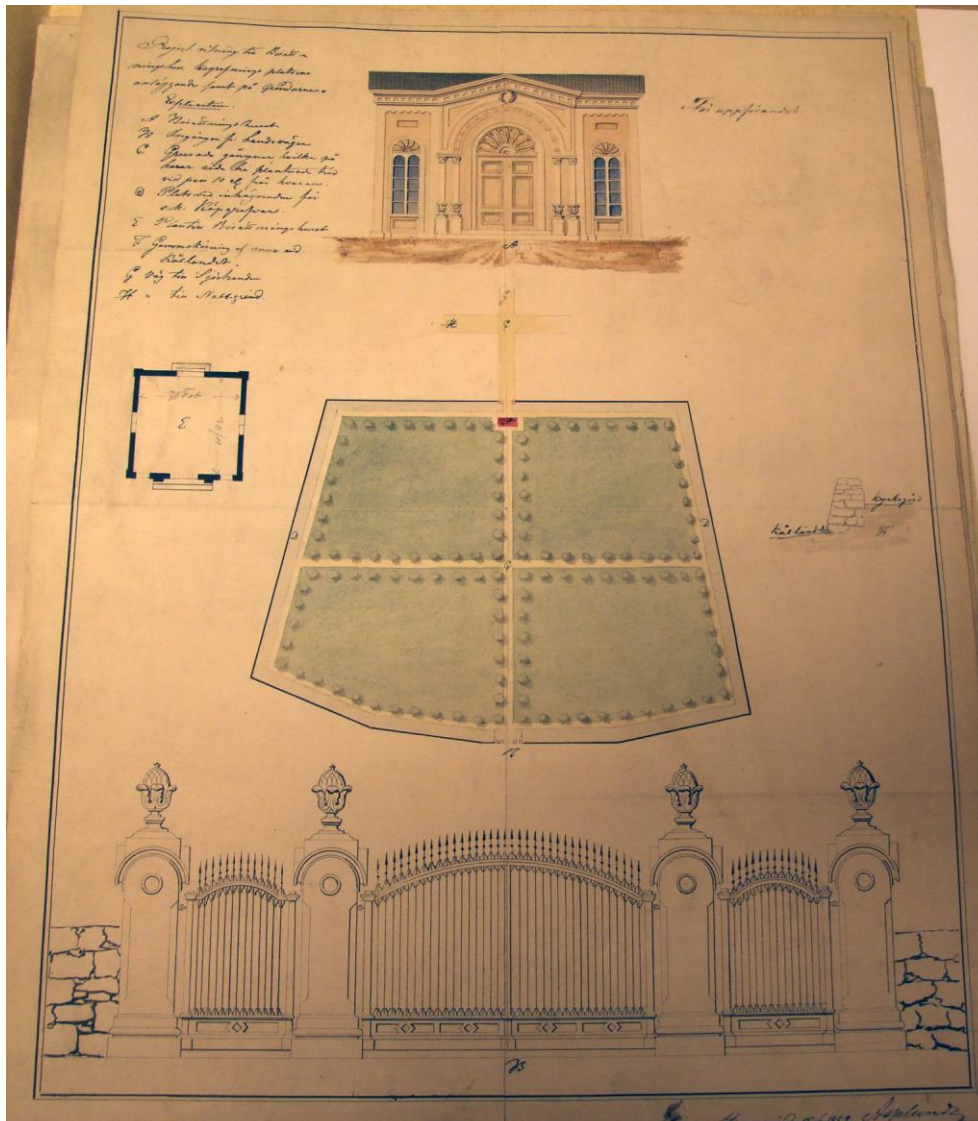

Den första kartan som togs fram på Strängnäs nya kyrkogård av A. J. Hörnström år 1854. Landsarkivet, Uppsala.

På den äldsta kartan från 1854 är två kvarter inritade, ett i norr och ett i söder, med en gång som går i öst-västlig riktning mellan de båda kvarteren. Gången avslutas i öster, vid muren, med ett gravkor. I norr ligger "källan" och området intill Mälaren benämns Strängnäs hagmark. Murar omgärdar kyrkogården. Området som togs i anspråk benämns Hospitals Vreten, där Vreten är ett ord för litet stycke hagmark.

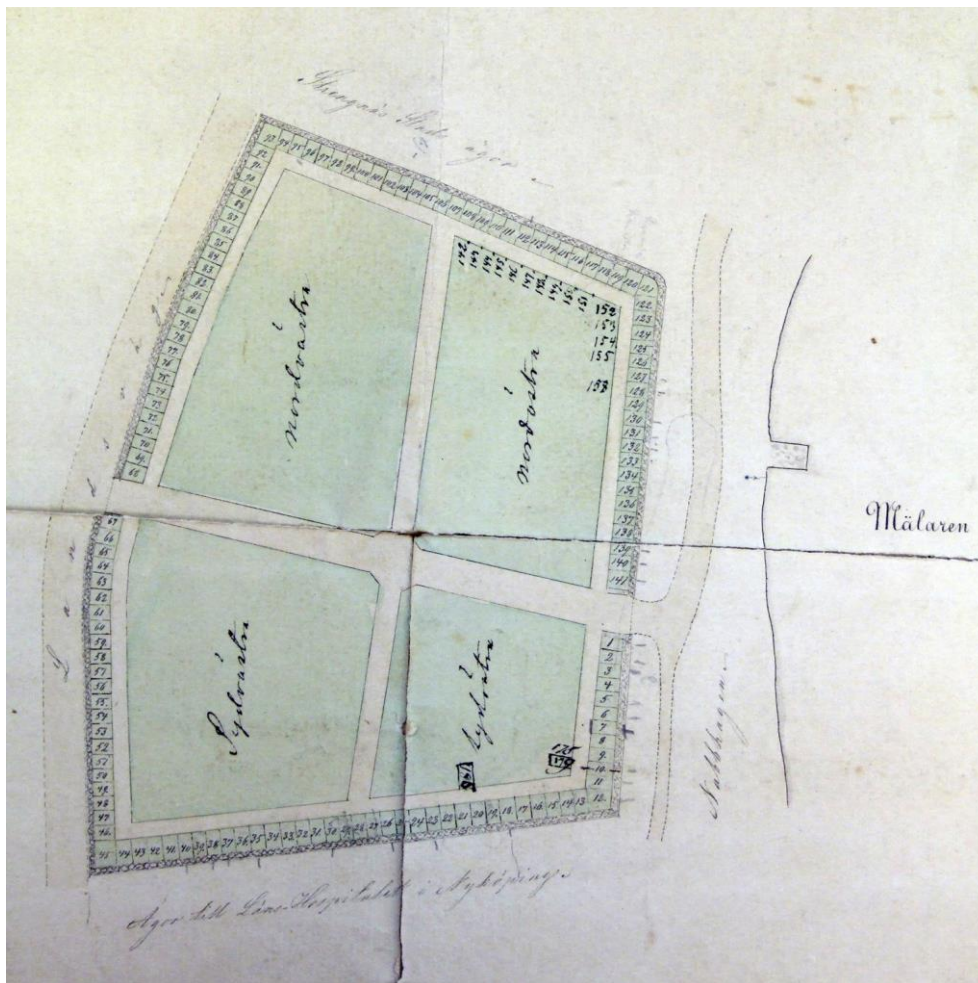
År 1859 utbyttes mark mellan församlingarna och Strängnäs stad. Ytterligare ritningar togs fram och planering med kostnadsuppskattningar var igång år 1859.

På en daterad karta som upprättades år 1859 (se nedan) är fyra kvarter inritade, med två raka grusgångar som delar av kyrkogården i fyra gravkvarter. En ingång är ritad i östra murens mitt, intill strandpromenaden. Strax innanför ingången är ett bisättningshus ritat. En ingång är också ritad i västra murens mitt, intill landsvägen. Samma år upprättades även tre olika arkitektskisser på det planerade bisättningshuset. Skisserna är utförda av byggmästaren Jean Asplundh.

Byggmästare Jean Asplundhs ritning från 1859. Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv.

Nästa karta som finns upprättad är odaterad och visar fyra kvarter med grusade gångar mellan de gräsbesådda kvarteren. Möjligen är även denna ritad 1859, då de enskilda gravplatserna skulle förtecknas. Kartan anger numrerade gravplatser, med början söder om östra ingången med gravplats nummer 1. Gravplats nr 1 var avsedd för domprosten Widebeck. På ritningen är även en planerad ångbåtsbrygga inritad.

Den tredje kartan som togs fram på Strängnäs nya kyrkogård, möjligen ritad 1859. På kartan är den från början planerade ångbåtsbryggan inritad. Kartan är odaterad och osignerad. Landsarkivet, Uppsala.

I juli 1859 konstaterade dock den utsedda kommittén att inget gravkor skulle byggas, då det både var ”mindre behöfligt” och ökade kostnaderna. Även den föreslagna bryggan vid stranden utanför begravningsplatsen valdes att inte heller byggas, då den troligen högst sällan eller kanske aldrig skulle komma att användas.

År 1860-1861 pågick arbetena, räkenskaper för åren finns bevarade på Uppsala landsarkiv. Under kostnader finns noteringar om hagtornshäck, lagning av gärdesgård åt källandet, 61 stycken lönnar från Fiholmen, 12 stycken lärkträd från Stockholm, båt i tre dagar för att hämta hagtorn från Tåsterön, 12 stycken pyramidal poppel, 6 lärkträd från Stockholm, 50 lindar från Hässelbyholm, 627 $\frac{3}{8}$ kubik alnar stenmur. Under inkomster nämns att man har lånat pengar av domprosten Isaac Samuel Widebeck, som var pådrivande för projektet, samt av Sparbanken.

Strängnäs nya begravningsplats kunde så invigas den 11 oktober 1861. Den första gravplatsen gick till domprost Widebeck. Domprost Widebeck gick bort i april 1863. Troligt är dock att begravingar ägde rum före detta på kyrkogården.

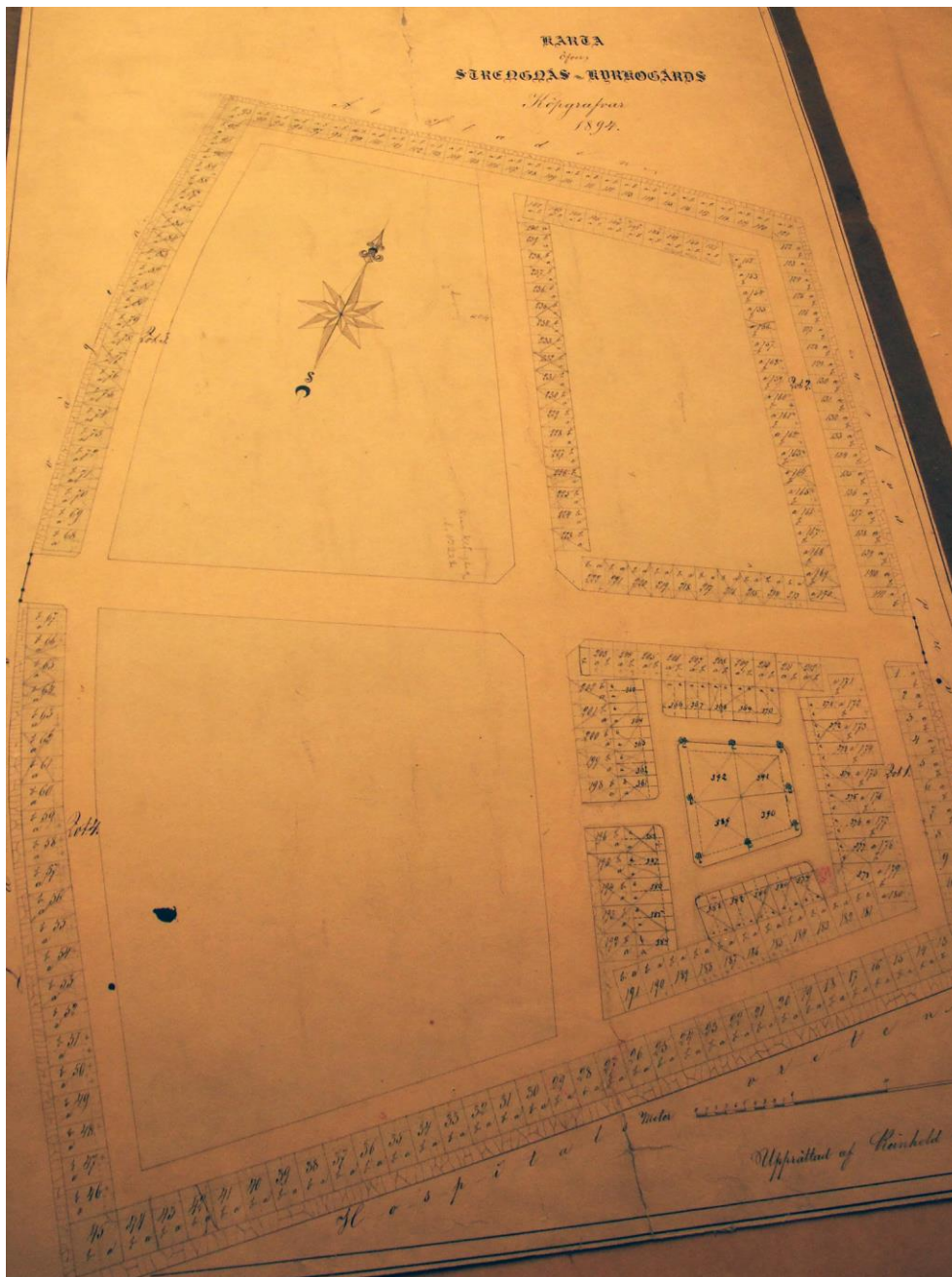
1887 ritades ett nytt förslag till gravkor. Ritningen visar ett gravkapell i tung medeltidsinspirerad tegelarkitektur. Det är osäkert om detta gravkapell uppfördes, ett kostnadsförslag togs dock fram år 1892, vilket justerades år 1898.

År 1894 upprättades tre ritningar över den ”nya” kyrkogårdens gravplatser. De fyra kvarteren anges som det första, andra, tredje och fjärde kvarteret. Det första kvarteret var det som låg i sydöstra hörnet, samma kvarter som Widebecks grav nr 1 är placerat i. Till ritningarna upprättades också gravregister, med namn på gravsatta personer. Av ritningarna framgår indelningen i köpegravar och allmänna linjegravar.

Köpegravar var större gravplatser som stadens invånare fick möjlighet att köpa. Troligen var det till viss del möjligt att välja ut vilken gravplats som man ville ha, d v s var man senare skulle begravas. Köpegravarna omfattade den yttre linjen intill stenmuren, samt ytterkanterna runt kvarter 2 och 2. De allmänna linjegravarna var gravplatser som var avsedda för personer med lägre inkomst. Här kunde invånarna inte på samma sätt köpa sin gravplats och de hade heller inte möjlighet att välja placering. Av kostnadsskäl begravdes invånarna istället ”på en rad” i tidsföljd, d v s efter hand som befolkningen gick bort. På detta sätt kunde familjemedlemmar hamna långt ifrån varandra. Linjegravarna anlades i kvarter 3 och 4, se ritning nedan. Vid invigningen 1861 kostade en gravplatsöppning på det allmänna området 1 riksdaler riksmünt. Arbetsföra tjänare, inhysehjon och soldater skulle få en gravplats för 50 öre. Fattiga behövde inte betala något. Köpegravarna kostade, beroende på storlek, 30 – 60 riksdaler riksmünt.

Redovisning av gravvårdarna år 1894. Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv.

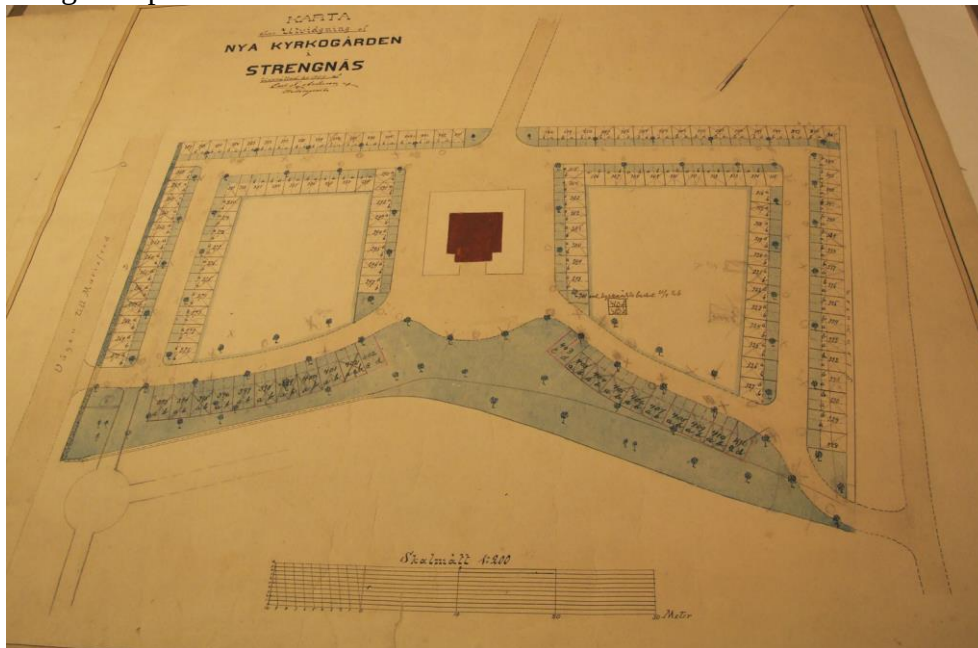

Redovisning av köpegravarna år 1894. Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv.

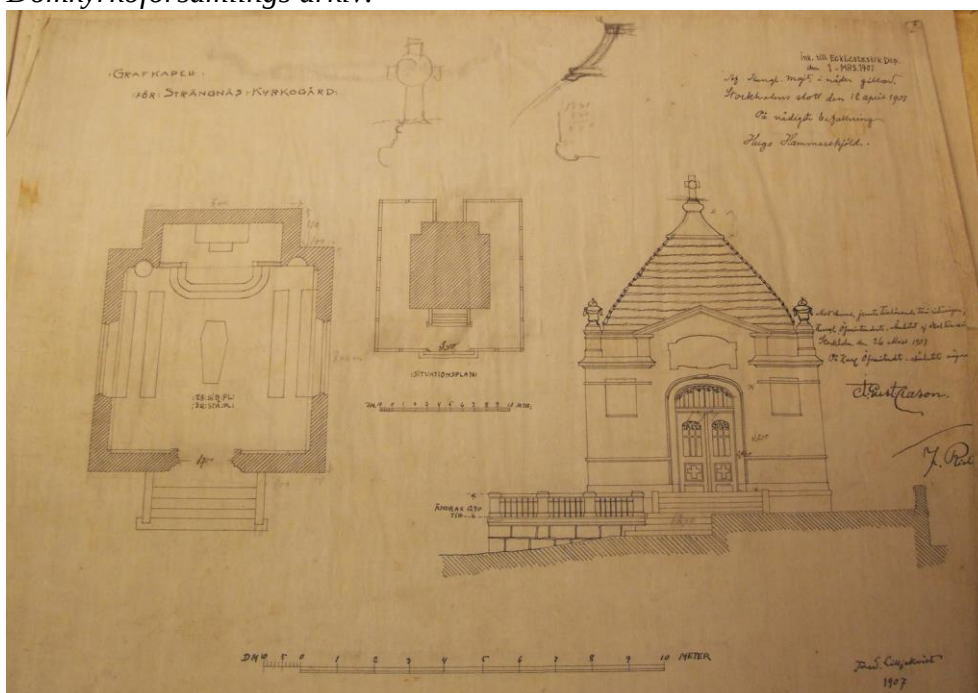
Under åren 1899-1901 bytte församlingarna till sig ytterligare mark av Strängnäs stad, bl a mark som låg söder om begravningsplatsen. Detta var mark som togs i anspråk vid de kommande utvidgningarna mot söder.

I ritningsarkiven syns mer konkreta planer på att utvidga kyrkogården mot söder först i december 1906, då en ritning för etapp 2 upprättades. Området låg söder om Nya begravningsplatsen, mellan Nabbvägen och Mariefredsvägen. Ett nytt gravkapell är placerat i områdets mitt. Det nya gravkapellet ritades av arkitekt Fredrik Lilljekvist, som var måg till biskop Strömberg. Gravkapellet i jugendstil invigdes 1908 av biskop Ullman, domprost Norberg, komminister Liljeblad, lektor Gustafsson och syssloman Ek. Gravkapellet bekostades av bruksägare Filip Mannerstråle, som ägde herrgården Ulvhäll. Efter hans död fullföljdes donationen av bruksägarens änka, Emma Mannerstråle. Den nya utvidgningen är strikt symmetriskt uppbyggd, med köpegravar placerade utefter ytterlinjerna och med

gravkapellet flankerat av två lika stora gravkvarter, placerat i mitten av området. Det nya gravkapellet byggdes på en terrass, med lärkträdsallén och gången på "Nya begravningsplatsen", i en något sned linje framför gravkapellets norra ingång. En karta över området upprättades år 1909 av stadsingenjör Carl F. Andersson där numrerade gravplatser och gravkapellet är inritat.

Ritning på den andra utvidgningen år 1906, stadsingenjör Nils Christiansen. Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv.

Arkitekt Fredrik Lilljekvists ritning på gravkapell 1907. Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv.

Nästa utvidgning, den tredje etappen, utfördes på västra griftegården. Området benämns Biskopsvretarna och ligger mellan järnvägen och Mariefredsvägen. 1909 upprättades en stadsplan, fastställd år 1912, som delvis berörde detta område. En ritning över det nya trapetsformade området, västra griftegården eller Biskopsvretarna, togs fram år 1914.

Samma år, 1914, påbörjades även diskussioner om att ta östra griftegårdens södra del i anspråk. Området i söder, den så kallade Klockaretäppan, mättes upp. 1915 så överlämnades denna mark, Klockaretäppan, av Strängnäs stad till församlingarna. Dessutom överlämnades även området Biskopsvretarna, vilket beslutats redan år 1899.

Utformningen av västra griftegården gjordes av arkitekt Erik Fant, som tog fram ritning och beskrivning år 1918. Huvudingången till den nya delen lades mitt för ingången till den äldre kyrkogården (från Mariefredsvägen). En bred grusad gång skulle löpa från ingången via ett par trappor fram och upp mot utvidgningens högsta punkt, en kulle. I kullen skulle en inmurad grav bilda fond. Området skulle delas in i ensamgravar och familjegravar. En del förnämligare gravar skulle läggas på högsta platån i en krans runt kullen, en slags "Ehrenfriedhof". Kring ensamgravkvarteren skulle planteras ligusterhäck, som även skulle användas som häcknischer till familjegravarna och kring kullen. På ritningen är området längst i norr inte planlagt i detalj, se ritning nedan där området i norr endast är skrafferat. Även denna norra del bör dock ha anlagts vid samma tidpunkt. På denna norra del är mark avsatt som gravplats för Kungliga Södermanlands regemente. Platsen markeras med en stor rest minnessten. Minnesstenen bör ha satts upp någon gång efter det att regementet flyttade till Strängnäs år 1921. Denna tredje utvidgning invigdes år 1920.

Del av arkitekt Erik Fants ritningsförslag på västra griftegården, Biskopsvretarna, år 1914. Landsarkivet, Uppsala.

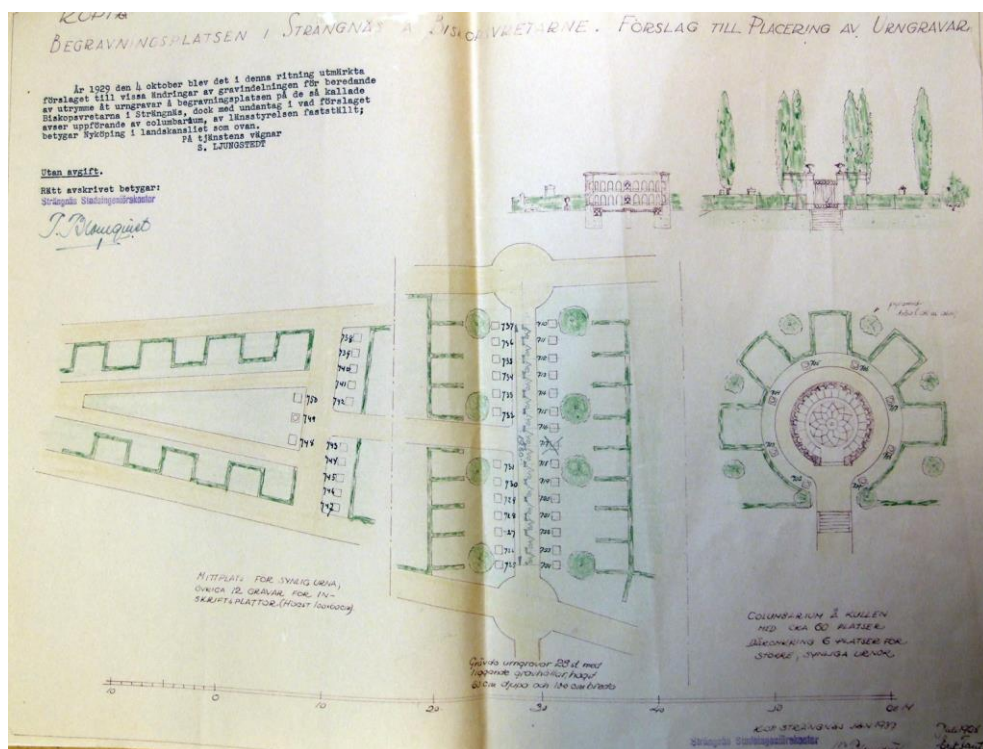
Arkitekt Erik Fant gjorde även en skiss på den fjärde etappen, det södra området på östra griftegården, Klockaretäppan. Arkitekt Fants första förslag hade ritats redan år 1919. Planens uppbyggnad utgick då delvis från ett befintligt täckdike, där en av grusgångarna skulle förläggas. Det slutgiltiga förslaget på Klockaretäppan ritades först år 1928.

Ritning till Utvidgning av Begravningsplatsen i Strängnäs å s.k Klockartäppan.

Legend:

- Hösten, loger
- Nya fält (blått på kart)
- Gamla fält
- Promenadstället
- Klockartäppen

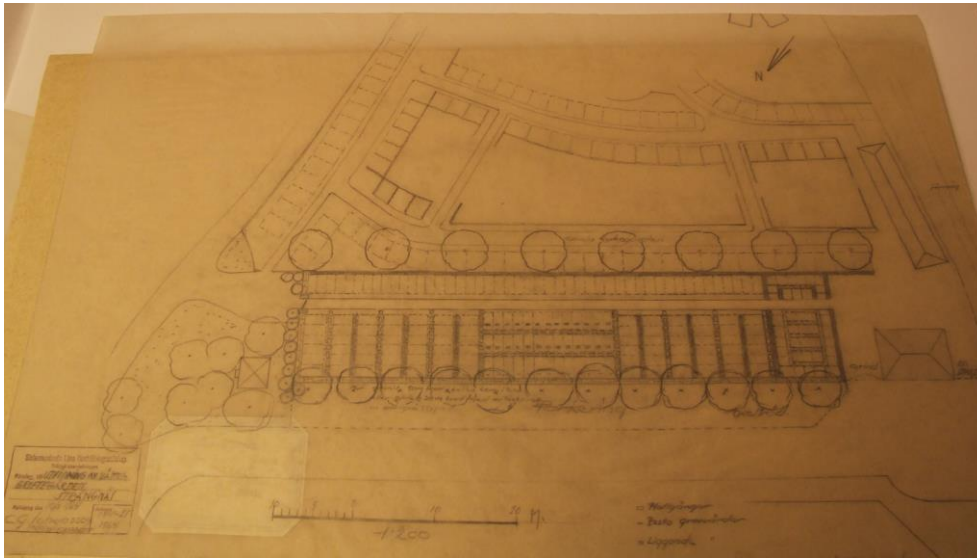
Norman Arkitektkontor AB – Mälark AB – Sörmlands museum

Förslag till placering av urngravar år 1928, arkitekt Erik Fant. Landsarkivet, Uppsala.

Samtidigt som ritningen på den fjärde etappen, Klockaretäppan, togs fram så planerades alltså för placering av urngravar på den befintliga delen i väster. Eftersom församlingen även ville kunna placera urngravar på den östra griftegården, så fick arkitekt Erik Fant ändra sitt ursprungliga förslag. Förslaget från 1919 omarbetades därför helt och Klockaretäppan fick nu en betydligt mer strikt och reguljär form. Även denna etapp har köpegravar placerade utefter ytterlinjerna. Området är symmetriskt avdelat med en grusad gång i nord-sydlig riktning som ansluter till gången på den angränsande etappen i norr. Fyra större kvarter, två på vardera sidan om gången, planerades i norra delen. Klockaretäppans södra del består av en cirkulär rundel, som ligger i grusgångens södra ände. Urngravarna förlades till denna södra del, där ett halvcirkelformigt kolumbarium var tänkt att uppföras. Skisser på detta kolumbarium togs fram år 1942. Inte heller detta kolumbarium realiserades. Marken köptes in år 1936 och utvidgningen invigdes den 22 augusti 1943, den äldsta graven är idag från år 1944. 1950 upprättades en ny ritning av arkitekt Erik Fant, som nu genomförde en annan planlösning för de två kvarteren i norr och även genomförde vissa förändringar på den södra rundeln, där nu ett träkors sattes upp. Södra delen av Klockaretäppan ser idag ut som förslaget från 1928. Norra delen ändrades dock vid en senare revidering av arkitekt Erik Fant år 1950. Ytterligare ett mindre urngravsområde lades till väster om den cirkulära platsen år 1964. Ritningen till denna femte etapp gjordes av Södermanlands Läns Hushållningssällskap.

Södermanlands Läns Hushållningssällskap tog även fram förslaget till den sista och sjätte utvidgningen av kyrkogården, ett smalt rektangulärt område norr om Biskopsvretarna, som ritades 1964. Här uppfördes också en ekonomibyggnad åren 1965-1969, ritad av arkitekt Carl Hampus Bergmans arkitektkontor. Samma arkitektkontor ritade även en ny mur utefter Djäknegatan.

Den sista utvidgningen av gamla kyrkogården, norra delen av västra griftegården, 1964. Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv.

Gravkapellet som byggdes 1908 renoverades omkring 1931. Gravkapellets tegeltak uppgavs då vara i ett "förvittrat tillstånd" och byttes ut mot ny plåt. Ca 40 år senare, omkring 1970, gjordes en del renoveringar av gravkapellet. I arkivet uppges att utvändiga putslagningar och vissa plåtbyten utfördes, stentrapporna sattes om och två skrubbar i källaren revs.

Vid gravplatsen för Södermanlands regemente, försågs år 1963 två gravvårdar (som saknade gravvårdar) med minnesstenar.

Under 1900-talets senare del har en del övriga förändringar skett. Kyrkorådsprotokoll från 1900-talet har inte granskats, varför en del detaljerade uppgifter om kyrkogårdens förändring under denna period för närvarande saknas. Vissa uppgifter har dock fått från tidigare kyrkogårdsföreståndare. När kyrkogården blev fullbelagd, någon gång på 1960-70-talet så togs de allmänna linjegravsområdena bort. Ungefär vid samma tid så numrerades också gravplatserna om. De nya gravplatserna, främst från 1970-talet, inkorporerades då på den gamla ursprungliga kyrkogårdsdelen, i de områden som från början benämndes andra, tredje och fjärde kvarteret.

1975 då Strängnäs nya kyrkogård i Finninge (benämns idag södra kyrkogården) var klar, så stängdes gamla kyrkogården för nyupplåtelse av gravplatser. Gravsättningen fortsatte dock även på gamla kyrkogården, för gravsättningar i befintliga gravar.

Under senare delen av 1900-talet har också vissa infattningshäckar och grusgravar tagits bort, både på den västra och på den östra delen av kyrkogården. På västra delen, Biskopsvretarna, togs mindre grusgångar bort, på båda sidorna om grusgången som leder från stora ingången vid Mariefredsvägen och kullen.

Under senare år har främst nya träd planterats, tio lindar år 2008. Drygt tiotalet gravvårdar har tagits bort, alternativt lagts ned från kyrkogården under år 2012. Dessa står nu (2012) tillfälligt uppställda vid ekonomibyggnaden.

Litteratur:

Bohrn. E., Strängnäs domkyrka I:2, Nyare tidens byggnadshistoria samt beskrivning av kyrkogården och begravningsplatsen, 1968
Henricson G., Ohlsson N (red), Kungl. Södermanlands regemente under 350 år, 1977.
Kyrkorna i Södermanland, Ivar Schnell, 1965
Nationalencyklopedin, Bra Böcker.
Stadskärnan i Strängnäs. Kulturhistorisk bebyggelseinventering och bevarandeförslag. Strängnäs kommun 1978.
Strängnäs med omgivningar, Strängnäs rotaryklubb. 1946
Strängnäs stifts herdaminne.
Strängnäskrönikor I och II, Runar Elgfelt, Strängnäs Gille.
Södermanlands läns kalender, 1868
Sörmlandsbygden 1988:1.
Sörmlands museum, Inventering av kyrkor i Strängnäs kommun, Södermanlands län, Strängnäs stift, 2007 – 2010.
Theorell. A., Minnets stigar, 2001.

Opublicerat material:

Digitala gravboken, Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö
Revidering av värdetexter för områden i Södermanlands län som är av riksintresse för kulturminnesvården enligt 2 kap 6 § lag om hushållning, med naturresurser mm.
Riksantikvarieämbetet. 1996-08-27.
Vård av gravstenar, RAÄ.

Arkiv:

Antikvarisk Topografiska Arkivet, RAÄ, ATA
Lantmäteriet, Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/01672.
Sörmlands museums arkiv, SMA
Uppsala landsarkiv, ULA

Muntliga uppgifter:

Sven-Olof Ankarfjord, f d kyrkogårdsförman
Inge och Margareta Bergqvist, Strängnäs

4.4 Kronologisk historik

Nedan följer en sammanställning i tabellform av relevant historik som har haft påverkan och betydelse på kyrkogården. Källans trovärdighet har inte fastlagts.

Årtal	Händelse	Arkiv
1812	Karta över Strängnäs stad finns upprättad av A. Molin.	Lantmäteriet, Lantmäterimyndighetens arkiv, 04-ST5-5 ULA
1818	Strängnäs blev den första hamn i landet som anlöptes av ångbåt.	Strängnäs med omgivningar.
1840	Ny stadsplan upprättades för Strängnäs stad.	1959. Upprättades av ingenjör A. J. Hörnström.
1854	Planering för den nya kyrkogården påbörjades. En karta över Strängnäs nya begravningsplats upprättades. Området benämns "HospitalsVretar" och ligger mellan sjön Mälaren och nuvarande Mariefredsvägen. Två kvarter är inritade, med en gång som går i öst-västlig riktning mellan kvarteren och som i öster, vid muren avslutas med en mindre byggnad markerad med "m". I norr ligger "kålland" och området utefter Mälarens strand benämns "Strengnäs hagmark". Norra kvarteret är markerat med "a" och södra kvarteret med "b".	ULA Karta öfver föreslagen ny begravningsplats i Strengnäs. Författad år 1854 af A. J. Hörnström
1855, 24 mars	Platsen för Strängnäs nya kyrkogård valdes en bit utanför staden, intill Mälarens strand och stadens kålland. "...något längre från staden ofvanför kålgårds.. liggande ägor och öfver noga öfvervägande kommit till den öfvertygelse att dessa ägor HospitalsVreten innanför stadens Stora kålland, belägen mellan landsvägen till Malmby och sjön Mälaren, är den lämpligaste som begravningsplats, dels för dess vackra läge invid sjöstranden och dels emedan inköpet af forna Nyköpings Hospital allena tillhörande plats, som undertecknad Borgmästare och och innehafvares under arrende til den 14 mars 1858 och, om så fordras gärna dessförinnan kan för detta få magt på liggande ändamål afrådes emot lämplig undsättning i årliga arrendet, anses blifva lättare at delsäga..."	ULA En kommitté hade tillsatts som representerade Strängnäs stads församling och landsförsamlingen. Noteringar från ett möte med kommittén. Undertecknat av flera personer, bl a borgmästaren, löjtnant G A Strandberg, kapten Liljestråle, klockaren A. Fahlborg, A. J. Hörnström m fl. Man hade tidigare övervägt att välja en plats som låg närmre staden. Men eftersom det var många markägare med många lador ansågs detta bli svårt.

1858, 12 juli	Strängnäs stads församling och landsförsamling bad om att få mark av staden till den nya begravningsplatsen, alternativt att få betala en viss årlig afgäld. "...enligt däröfver upprättad vid skriften tillfogad charta, komma att uppta sex och sextiondedels Kappland av stadens gemensamma hagmark åt sjösidan".	ULA Protokoll uppfört vid Strängnäs magistrat undertecknat av domprosten Isaac Samuel Widebeck.
1858, 9 aug	Mark avsedd för den nya begravningsplatsen utbyttes mellan församlingarna och Strängnäs stad. Marken som var stadens gemensamma var hagmark belägen vid sjön och stadens stora källand.	ULA Strängnäs magistrat
1858, 30 nov	Beskrivning över kartan som upprättades 1854, med angivande av arealer.	ULA Undertecknat av A. J. Hörnström
1859, 15 februari	En ny ritning för Strängnäs nya begravningsplats upprättades. Kartan benämns "Projectritning till bisättningshus, begravningsplatsens anläggande samt på grindarna". Området är det samma som tidigare. Raka grusgångar delar av kyrkogården i fyra gravkvarter. En ingång är ritad i östra murens mitt intill sjön. Strax innanför ingången är ett bisättningshus ritat. En ingång är också ritad i västra murens mitt, mot landsvägen.	Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning av byggmästare Jean Asplundh. På ritningen är också det planerade bisättningshuset ritat.
1859, 1 mars	En ny ritning för bisättningshus upprättades. Ritningen benämns Project till graf chor å Strängnäs stads och Landsförsamlings nya Kyrkogård. Gravkoret är rektangulärt, putsat med kvaderformade pilastrar och ett kupoltak täckt med plåt.	Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning av byggmästare Jean Asplundh.
1859 (sannolikt)	En ny ritning för bisättningshus upprättades. Ritningen benämns "Project till ett bisättningshus på Strängnäs nya kyrkogård." Gravkoret är kvadratisk, putsat med pilastrar och med ett flackt kupoltak täckt med plåt.	Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning av byggmästare Jean Asplundh, odaterad.

1859 (sannolikt)	En ny ritning för bisättningshus upprättades. Ritningen benämns "Project till ett bisättningshus på Strängnäs nya kyrkogård." Gravkoret är cirkulärt med en markerad entré med kolonner som bär upp en fronton, putsat och med ett kupoltak täckt med plåt.	Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning av byggmästare Jean Asplundh, odaterad.
1859, 22 maj	En församlingsbo framför synpunkter till sockenstämman angående den nya planerade kyrkogården. Brevet handlar om att en del åtgärder ser ut att bli alltför kostsamma, bl a det planerade gravkoret och det planerade järnstaket.	ULA Brevet är undertecknat av herr Gyllenborg.
1859, 4 mars	Kostnadsuppskattning över de olika arbetena som är planerade för anläggningen af Strängnäs stads nya begravningsplats. Bl a nämns Bisättningshuset (i enlighet med ritning, daterad den 1 mars). Här nämns 14 000 murtegel till själva huset. Bjälkar till bjälklaget omkring kupolen. Kupolen skulle ha ett invändigt gipstak och plåttäckning utvändigt.	ULA Undertecknad av byggmästare Jean Asplundh.
Eventuellt 1859	Karta över Strängnäs nya kyrkogård upprättades. Fyra kvarter är inritade, med raka grusgångar mellan kvarteren. Gravplatser 1-141 är inritade utefter murarna. Grusgångarna delar av kyrkogården i fyra gravkvarter uppkallade sydöstra (1:a), nordöstra (2:a), nordvästra (3:e) och sydvästra (4:e). En ingång är inritad i östra muren och i västra muren. Gravplats nr 1 i sydöstra kvarteret, direkt söder om ingången från stranden, är avsedd för domprost Widebeck. Nr 11 för domprost Strömberg, nr 12 för biskop Annerstedt. Norr om kyrkogården ägs marken av Strängnäs stad. Söder om kyrkogården ägs marken av Nyköpings länshospital. Ritningen är senare kompletterad med vissa gravnummer, bl a 142-155 i norra delen av nordöstra kvarteret.	ULA, OIb:1 Kartan är osignerad och odaterad. En osignerad och odaterad karta över första kvarterets (sydöstra) gravplatser finns i Domkyrkoförsamlingens arkiv.

1859, 8 juli	Den utsedda kommittén hade efter att de varit och tittat på platsen för den planerade kyrkogården föreslagit följande: Att inget gravkor skulle byggas, då det var mindre behövt och ökade kostnaderna. Att den av någon föreslagna bryggan vid stranden utanför begravningsplatsen inte skulle byggas, då den troligen högst sällan eller kanske aldrig kommer att användas. Att stenmuren vid västra sidan (åt staden) skulle läggas något inom den linje ingenjör Hörnström utritat staket på kartan. Här skulle en del jord förloras, men skulle istället vinnas betydligt vid platsens anläggande, då platsen där nuvarande stengärdesgård ligger, är så försänkt nedanför kyrkogårdsplanen, att en mur på detta ställe skulle bli, nästan hela linjen utåt, mellan 6 å 8 fot hög. Att åt östra sidan endast en enkel stenmur skulle anläggas, med sten på yttre sidan och jordvall på inre sidan. Denna kunde planteras med syrener och jasminer. Åt landsvägssidan skulle en stenmur anläggas, ca 1 ½ fot hög, tjänande som fot till ett blivande staket.	ULA Skrivelse av baron Otto Thott
1860	Räkning på Nya Kyrkogårdens anläggande. Kostnader och inkomster för åren 1860. Bl a nämns under Credit, kostnader, 2ne arbetare vid Haggtornshäckens planterande, lagning av gärdesgården åt källandet, för fällning och hitkörsel av störr till träden (200 st), 61 st lönnar från Fiholmen, 12 st Lärkträd från Stockholm, Båt 3 ne dagar att hämta haggtorn från Tåsterön, 12 Pyramidal poppel och 6 Lärkträd från Stockholm, 50 Lindar från Hässelbyholm, 627 3/8 Cubik alnar stenmur, Norra muren från Grinden till östra hörnet, Norra Muren ca 6 alnar långt omkring Grindar. Under Debet, inkomster, nämns att man har lånat pengar av Domprosten och av Sparbanken.	ULA Kassabok
1860, 4 sept	Ett skriftligt anbud på stenmur skrevs. Anbud på att bygga en stenmur på nya kyrkogården åt Sjösidan till från grindöppningen och åt östra hörnet, 60 alnar.	ULA Anbud skrivet av entreprenör A. F. Lendin.
1861, 29 sept	Sockenstämman beslöt på att bilda en kommitté till ordnade och vård av nya begravningsplatsen.	ULA
1861, 11 oktober	Kyrkogården invigdes.	Strängnäs tidning, 19 okt 1861

1861, 23 okt	Föreskrifter upprättades till ordnande och vård av nya begravningsplatsen. Vid varje gravöppning föreslogs på den allmänna platsen att 1 riksdaler Riksmünt skulle betalas, med undantag för arbetsföra tjänare, inhysehjon och soldater som skulle få en gravplats för 50 öre. Fattiga skulle inte betala något. "Enkel gravplats av 8 quadratalnar på den del av begravningsplatsen som var avsedd till evärderlig ego kunde inköpas av 30 Riksdaler Riksmünt. Dubbel sådan av 60 quadratalnar för 60 Rd. Riksmünt."	ULA, OIb:1 Protokoll vid sammanträde av kommittén till ordnade och vård av nya begravningsplatsen. Adolf Fredrik Lendin antogs på ett års tid till dödgravare och kyrkogårdsvaktmästare.
1861	Instruktion för tillsyningsmannen. Under 1:a punkten nämns att minst en gång i veckan under sommarmånaderna, helst lördagen, städas platsen, gångarna frigörs från ogräs och krattning verkställs. Under 5:e punkten nämns att "noggrann tillsyn hålles deröfver, att grafmärkena vid de s. k. köpplatserna icke rubbas eller borttagas."	ULA
1861, sept	Räkning över Nya Kyrkogårdens anläggande. Kostnader för åren 1861. Bl a nämns under Credit, kostnader, Körsel av grus från Djekenholmen, Körsel av grus från Wisholmen, Wattning av Träden på kyrkogården, Lagning av Grindar till ången, Sågat 120 aln stockar till bron, Lendin (dödgravaren) fogat och hopkilat stenmuren, För jernets farande? Till Spruthuset, Lagat grindar till ången och stängslat åt vägen, Grävning av dike vid bron, ... Hafre och ... Timotheyfrö, Kört fram grundstenar till Grindstolparna, Smedräkning vid uppsättning av Grindarna, Staketet vid landsvägen, Målat staketet, bly till hoplagning af skruvarna vid järnpelarna, Målning av grindarna, Jernreglar till Grindarna. Under Debet nämns att man har lånat pengar av Domprosten.	ULA Kassabok. Pengar hade lånats under år 1860.
1863	Domprost Samuel Widebeck begravdes, på gravplats nr 1. Död april 1863.	Troligen hade begravingar ägt rum tidigare.
1871, 17 april	Norra och östra delarna av staden brann.	Stadskärnan Strängnäs
1871, 22 juli	Trädgårdssoffor köptes in. Räkning till Domprost Herr A. Th. Strömberg från C. W Rydbergs handel på 4 st trädgårdssoffor från Stockholm till nya kyrkogården.	ULA

1871-1875	Ny stadsplan upprättades för Strängnäs stad. Stadsplanen innehöll ny planering av de 71 gårdar som brunnit upp, samt ett strängt geometriskt gatunät. Stadsplanen berörde bl a östra delen (första etappen av kyrkogården), stranden och Mariefredsvägen. En väg som benämndes Strandvägen löpte då utefter Mälaren.	Lantmäteriet, lantmäteristyrelsens arkiv, C71-1:15 Lantmäterimyndighetens arkiv, 04-ST5-16 1959. Stadsplanen upprättades av Anders Gustaf Flodin. Vissa justeringar gjordes fram till 1902.
Eventuellt 1875	Prislista för olika gravar upprättades. Notering om kostnader för gravplatser: För gravar på allmänna platsen (= i linien) kr 3, för barn kr 2. För köpplatser 4 kr 50 öre (4 aln djupa)	ULA, KII:1 Odaterad.
1887	Förslag på nytt gravkapell upprättades till nya kyrkogården. Ritning på gravkapell i tung medeltidsinspirerad tegelarkitektur.	Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning av arkitekt Gustaf Pettersson.
1892	Material och kostnadsförslag till nytt gravkapell för Strängnäs kyrkogård upprättades. Åtgång bl a 42 000 murtegel, fönster av gjutjärn, järnplåtstäckning till tak osv. (justerades och användes sedan år 1898)	ULA Undertecknad av Ingenjör Rahmqvist.
1889-1893	Protokoll finns där det anges kostnader för gravöppningar under åren 1889-1893 på allmän plats respektive köpplats.	ULA
1893, 30 mars	Skrivelse angående häckplanteringar på nya kyrkogården. "På begäran får undertecknad, länsträdgårdsmästare, härmed meddela att ifråga om plantering av häck vid nya begravningsplatsen om nu befintliga ask och aspplantor mm böra borttagas genom rothuggning och sedermera fyllning med tillräckligt af matjord ditföres, samt att granhäck såsom den för ifrågavarande plats lämpligaste, anlägges framför stenmuren mellan denna och landsvägen. Löfhäck av hvad slag som helst är icke lämplig på denna starkt beskuggade plats; att från en tillämnad hagtornshäck ännu kvarstående förväxta exemplar böra borttagas samt att mossbelagda träd å begravningsplatsen böra rengöras."	ULA, KII:1 Undertecknat av Frans leander Wikstrand (länsträdgårdsmästaren)

1893, 26 aug	Skrivelse angående häckplanteringar på nya kyrkogården. ”Med stöd av närlagda utlåtande af länsträdgårdsmästaren få undertecknad enligt uppdrag härmed föreslå, att en granhäck planteras utanför stenmuren på westra sidan av kyrkogården utmed landsvägen, och torde, enligt af oss gjorda beräkningar, kostnaderna för granplantor, rödgning, fyllning med matjord och borttagande af befintliga vexter af en till ämnad hagtornshäck uppgå sammanlagt till ungefär 60 kronor. Ifrågasatt plantering av häck på ytterligare en eller flera sidor af kyrkogården torde böra anstå till ett kommande år.”	ULA, KII:1 Undertecknat av Filip Mannerstråle och Thor Nordström
1894, juni	Tre kartor över Strengnäs begravningsplats upprättades, kvarter nr 1-4. Karta över Strengnäs kyrkogårds begravningsplats, Köpegravar. (kvarter nr 3 och 4). Till kartorna finns en beskrivning som säger att: ”Öfver Strengnäs kyrkogård äro två kartor upprättade: Den ena öfver de platser, som äro afsedda för försäljning och omfattar dels yttre linien in till stenmuren, hvilken omsluter kyrkogården, dels hela ytterkanterna omkring quarteren No 1 och 2 – och utgör hela antalet nummer 240 st: Af dessa nummer är 237 indelade i a och b, men 3 st äro enkla eller betecknade som blott a. Dessa senare äro numren 170-180 och 240. För öfrigt äro quarteren 1 och 2 oindelade enligt beslut, men anmärkes här att vid grafplatsernas försäljning bör undantagas ett passande nummer å hvardera quarterets midt – intill korsgången för att få en lämplig ingång till dessa quarter vid framtida indelning.” ”Den andra kartan är upprättad öfver de allmänna begravningsplatserna, som äro belägna inom quarteren No 3 och 4. Linierna å dessa quarter äro i förhållande till den föregående – delvis oregelmässiga – begravingar indelade så godt sig göra låtit. Nummerantalet å linierna äro beräknade efter ett mått=6.5 dm för större - och 4 dm för barngravar – då kistorna ställas tätt intill hvarandra. Tredje quarteret innehåller 1434 Nr deraf 1087 för äldre och 347 för barn. Fjärde quarteret innehåller 1169 Nr deraf	ULA (beskrivningen) Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv, kartorna (ritningarna). Kartorna upprättades av herr Reinhold Scherberg. En förteckning med tredje och fjärde kvarteret följer, med gravplatserna uppräknade med namn på gravrättsinnehavarna.

	998 för äldre och 171 för barn: - 2603 No å både kvarteren.” Fördelningen nämner de 4 kvarteren, samt köpplatserna å den yttre linjen. ”Som tillförlitlig uppgift om grafvarna med järnkorsen ej kunnat erhållas, har dessa platser i förteckningen lemnats öppna i händelse fullt tillförlitliga kännedom om dem kan erhållas med ledning af kyrkoboken.”	
1895	Järnvägen drogs fram genom Strängnäs stad. Expropriationskarta finns upprättad, med ägomätningar.	Lantmäteriet, lantmäterimyndighetens arkiv, 04-JÄR-3
1896	Inkomster och utgifter för år 1896. Kostnad för grus till kyrkogården tas upp under utgifter detta år, samt kostnad för rensning av granhäcken.	ULA Kassabok. Lendin var fortfarande anställd.
1897	Inkomster och utgifter för år 1897. Kostnad för rensning av granhäcken tas upp under utgifter detta år.	ULA Kassabok. Lendin var fortfarande anställd.
1898	Kostnadsförslag på ett nytt gravkapell togs fram. Ett kostnadsförslag från 1892 användes, vilket justerades 1898. Åtgång bl a 42 000 murtegel, fönster av gjutjärn, järnplåstäckning till tak osv. På sista raden är noterat att ”Förhöjning i material och arbetspriser sedan 1892, 20 %”=1 360 kr.	ULA Undertecknad av Ingenjör Rahmqvist. Total beräknad kostnad år 1898 uppskattades till 8 160 kronor.
1899, 26 april	Brevväxling angående det befintliga gravkapellets användbarhet, från en präst: ”Hvad vårt kapell behäftar hafva vi mycken olägenhet af att det är för litet. Det är vanligt att fem döda jordfästes på en och samma gång och alltså fem begravningsföljen samlas i kapellet som då genast blir för trångt. Den fattiga befolkningen hos oss är så trångbodd att de hafva svårt den dör i sina hem och skynd därför att få flytta honom uppe i kapellet och man börja gå önsknigar i detta fram till märks. Vi hafva visserligen en s k likkällare under kapellets golf men det vållar ganska stor svårighet att flytta kistorna upp och ned genom luckorna, följden är att alla placeras i kapellet. Det kan då hända att det funnos t ex 7 kistor i kapellet af hvilka endast de 3 skola jordfästas, de 4 äro då satts invid en vägg och stå i vägen för begravningsfolket. Thursamt för andakten är ock att inför alla	ULA Brevet är undertecknat av prästen Harald Östblad. Brevet innehåller även en skiss, där ett likrum är inritat på vänster sida om ingången och en sakristia på höger sida om ingången. Det är oklart hur detta första gravkapell såg ut. Möjligen berör brevet bisättningshuset vid Strängnäs domkyrka.

	de närvarande kläda sig i prästkappa och där kan hända att man kommer vid ett snöfall alldeles följd af snö och äfven annars rustad så att en toilett behöfva verkställas inför folket. Vårt kapell kan nog uppvärmas genom gasen, men äfven detta har sina olägenheter och bidrager att nedisa de kalla väggarna. Då gasen icke tänds är det ofta kallare inne i kapellet än ute. Jag har en gång jordfäst då det i kapellet var -6 C° och ute +4° C. Önskvärt vore om vi hade ett likrum i samma plan som kapellet och en sakristia och någon lämplig uppvärmning. Ingången måste rimligtvis vara så bred att man bekvämligen kunde ställa in kistorna.”	
1899, juni	Telefon sattes upp på nya begravningsplatsen.	ULA
1899	Vattenledningsverket i Strängnäs blev färdigt.	Strängnäs med omgivningar.
1899, dec-1901	Mark byttes ut mellan Strängnäs stad och Komminister och Klockarejordarne, enligt protokoll § 10. I samband med detta upprättades en karta över ägoutbytet.	ULA v. kommissionslandtmätare H. Aspling. (se även under år 1915, 17 maj) Lantmäteriet, lantmäterimyndighetens arkiv, 04-ST5-19 (ägoutbyte) Kartan fastställdes den 9 april 1901 av magistratet i Strängnäs.
1900, 10 dec	Gravbrev över gravplats nr 187b som såldes till Kapten Karl Johan Palm för 30 kr, i det sydöstra kvarteret.	ULA Gravplatsens nummer heter idag GA01 4636.
1905	Staden fick elektrisk belysning.	Strängnäs med omgivningar.
1906, jan	Kostnadsförslag finns på utförande av vattenledning med utkastare till mitten av kyrkogården till en kostnad av 110 kr.	ULA Undertecknat av J. B. Andersson
1906, 28 dec	Förslag på utvidgning av nya kyrkogården åt söder, östra delen. Området ligger sydost om Nya begravningsplatsen, mellan Nabbvägen och Mariefredsvägen. Ett nytt gravkapell är inritat. Sydost om gravkapellet är Klockarejord. Nordväst om Nya Begravningsplatsen och Vretgränden ligger Strängnäs stads planlagda område. På ritningen finns längst ned en beskrivning: ”Den del av åkern No 233 (enl. A. Molins karta från år 1812), som enligt stadsfullmäktiges protokoll af den 10 september 1906 och Drätselprotokoll af den 2 oktober samma år, upplåtits till utvidgning af Nya begravningsplatsen, har en areal af 4 250 kvm.”	ULA Ritning är upprättad av stadsingenjör Nils Christiansen, avkopierad 1907.

1906	Förslaget på nytt gravkapell gick ut på att bygga kapellet på en terrass i slutet av lärkträdsallén. Terrassen var beräknad att kosta 2 600 kr och kapellet verkliga kostnad var då beräknad till 10 200 kr.	Strängnäskrönikor I, Strängnäs tidning 1907
1907	Förslag på nytt gravkapell till östra delen. Ritning på ett nytt gravkapell i jugendstil.	RAÄ, ATA Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning upprättades av arkitekt Fredrik Lilljekvist, S 313/1
1907	Beslut om att ett nytt gravkapell skulle byggas. Församlingen beslutade om att bygga ett gravkapell till en kostnad av 8.000 kr. Gravkapellet skulle betalas av en okänd givare.	Strängnäskrönikor I, Strängnäs tidning 1906 och 1913. Gravkapellet ritades av arkitekt F. Lilljekvist, som var måg till biskop Strömberg.
1907, 17 aug	Skrivelse angående att ritningen på utvidgningen av begravningsplatsen i Strängnäs skulle fastställas.	ULA Skrivelsen är undertecknad av biskop U. L. Ullman.
1908, 22 nov	Gravkapellet invigdes. Gravkapellet invigdes av biskop Ullman, domprost Norberg, komminister Liljeblad, lektor Gustafsson ("Petter Johan") och syssloman Ek.	Strängnäskrönikor I, Strängnäs tidning 1908 Gravkapellet bekostades av bruksägare Filip Mannerstråle, som ägde Ulfhäll. Efter hans död fullföljdes donationen av hans änka, Emma Mannerstråle.
1909	En ritning på gravplatser på den nya utvidgningen av nya kyrkogården. Karta öfver utvidgning af Nya kyrkogården i Strengnäs. Kartan visar Östra delens mellersta del, där gravkapell är inritat med ett gravkvarter på vardera sidan.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv. Kartan upprättades av stadsingenjör Carl F. Andersson.
1909	En altaruspsats skänktes till gravkapellet. Skänktes av fru Mannerstråle och tillverkades av fru Anna Danielsson, Strängnäs.	Strängnäskrönikor I, Strängnäs tidning 1909
1912	Ny stadsplan upprättades år 1909 för Lillgärdet, Lergropen och Sörgärdet, Stadsplanen berörde bl a västra griftegården.	1959. Ritning upprättades av stadsplanerare P. O. Hallman och fastställdes 1912.

1914, dec	En ny begravningsplats planerades på västra delen, området väster om Mariefredsvägen och öster om järnvägen. Förslag till utvidgning af kyrkogården å de s k Biskopsvretarna å Sörgården i Strängnäs stad.	ULA Ritning upprättades av Hjalmar Carlsson, stadsingenjör
1915, 7 april	Domprosten Otto Norberg hade väckt en motion om att de s k Biskopsvretarne skulle utgå ur stadsplanen. Ändringen genomfördes, men då skulle iakttagas "att landsvägen skulle bibehålla sin angivna av 12 meter, samt att vetarna afskiljas från det stadsplanlagda området medels en i stadsplanen ingående gata om 18 meters bredd, hvilken, för undvikande av allt för stora kostnader genom inlösen af nedan bebyggd tomt, bör utlägga så vretarna. Den mark, som härför utgår, bör med full äganderätt utan ersättning af församlingarna öfverlåtas på staden...." "Remissen synes i vidare mån icke påkalla nämndens yttrande. Dock har nämnden funnit sig böra erinra om att den föreslagna järnvägen från Enköping öfver Strängnäs och vidare söderut, därå koncessionen sedan beviljats, är afsedd att dragas rakt öfver ifrågavarande område."	Strängnäs kommun, Byggnadsnämndens arkivs protokoll (38)
1915, 17 maj	Området söder om Strängnäs stads begravningsplats mättes upp, den s k Klockaretäppan. En karta upprättades. Klockaretäppan överlämnades i samband med detta av Strängnäs stad. Dessutom överlämnades det trapetsformade området, Biskopsvretarna, enligt tidigare överenskommelse 14 december 1899.	ULA Ritning finns upprättad av stadsingenjör Hjalmar Carlsson.
1915, juni	Området väster om Strängnäs stads begravningsplats mättes upp, den s k Biskopsvretarna. En karta upprättades. Karta öfver de delar av vretarna 236 och 238 samt impedimentena 237 och 238 som ligga öster om Norra Södermanlands järnväg. Norr om östra kyrkogården är ett epidemisjukhus inritat.	ULA Ritning finns upprättad av stadsingenjör Hjalmar Carlsson.
1917, 27 april	Ägoutbyte av mark. Ecklesiastikdepartementet godkände ägobyttet mellan Strängnäs stad och Komminister och Klockarejordarne, med undantag av en 30 meter bred remsa längs områdets norra sida, samt med vissa förbehåll.	ULA Protokoll från Ecklesiastikdepartementet.
1917, 19 okt	Konungens Befallningshafvande i Södermanlands län godkände ägobyttet mellan Strängnäs stad och Komminister och	ULA Protokoll från Konungens

	Klockarejordarne, med undantag av en 30 meter bred remsa längs områdets norra sida, samt med vissa förbehåll. Det årliga afgäldsbeloppet för församlingen hade föreslagits till 12 hektoliter 30 liter spannmål, hälften råg och hälften korn.	Befallningshafvande i Södermanlands län.
1918, mars	Förslag till utvidgning av västra griftegården, Biskopsvretarna. Ritning till utvidgning av Biskopsvretarna.	ULA Ritning och beskrivning finns upprättad av arkitekt Erik Fant. En odaterad ritning finns även som visar grindar och brunnskar.
1918	Förslag till utvidgning av västra griftegården, Biskopsvretarna. Beskrivning till den nya begravningsplatsen som planerades på västra delen, mellan järnvägen och Mariefredsvägen. Huvudingången lades mitt för ingången till den äldre kyrkogården (från Mariefredsvägen). En 4 meter bred gång skulle härifrån m h a ett par trappor ledas upp mot högsta punkten, där en i en kulle inmurad grav skulle bilda fond. Mindre ingångar skulle förläggas i nordöstra respektive nordvästra hörnan. Området skulle delas in i ensamgravar och familjegravar. En del förnämligare gravar skulle läggas på högsta platån i en krans runt kullen, en slags "Ehrenfriedhof". Kring ensamgravkvarteren skulle planteras ligusterhäck, som även skulle användas som häcknischer till familjegravarna och kring kullen. Thujahäckar skulle sättas vid kvarteret i sydost, på varje sida om de tre gravarna i fonden pyramidklippta thujor. Innanför granhäcken skulle en krans av lindar planteras. Flankerande trapporna och vid uppgången till kullen skulle sättas 6 höga pyramidpopplar. I det inre området skulle planteras lägre trädsorter, såsom hängpilar, hängaskar mm och på platån björk och fläder.	ULA Beskrivning finns upprättad av arkitekt Erik Fant.

1919	Förslag till utvidgning av östra griftegårdens södra del, Klockartäppan. Ritning till utvidgning av Strängnäs begravningsplats å s k Klockartäppan. Ritningen är en skiss med vägar, täckdiken, skjul för material och terrassmur. Området söder om gravkapellet är inritat med en central mittpunkt, varifrån sju gångar strålar ut mellan gravkvarteren. I sydväst är ett materialskjul inritat.	RAÄ, ATA Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant, Sö 5621.
1919	Förslag till utvidgning av östra griftegårdens södra del, Klockartäppan. Ritning till utvidgning av Strängnäs begravningsplats å s k Klockartäppan. Ritningen är en kolorerad detaljerad ritning. Området söder om gravkapellet är inritat med en central mittpunkt, varifrån sju gångar strålar ut mellan gravkvarteren. I sydväst är ett materialskjul inritat.	Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant.
1919 (sannolikt)	Beskrivning över anordnande av utvidgning av begravningsplats å Klockartäppan i Strängnäs. "Allmän disposition: Som utgångspunkt för uppdelningen har dels tagits en huvudaxel mot kapellet, dels snedgångar mot denna, varav den ena lagts i samma linje som det befintliga diket, vilket bibehålles som täckdike, dels slutligen en krans mot gränserna. I mitten där gångarna förenas bildas en öppen plats. På bågge sidor om huvudingången lämnas fria gräsmattor." "Ingångar och vägar: Huvudingången lägges från den gamla kyrkogården midt för gravkapellet. En mindre ingång ordnas i södra hörnet. Invid den södra ingången kan förläggas en byggnad för material med ingång dels direkt från landsvägen, dels från kyrkogården. Härinvid förlägges kompost vilken omgives med granhäck..." "Gravkvarter: Ensamgravar förlägges inom trenne mindre kvarter, omgivna av häckar." "Familjegravar förläggas alltid med häck eller slänt som bakgrund utmed gångarna och rundt ensamgravkvarteren. På vissa ställen ordnas de som häcknischer, vilket framgår av ritningen."	ULA Beskrivningen odaterad och osignerad. Bör dock vara skriven av arkitekt Erik Fant år 1919. Plats finns för ca 340 ensamgravar och 210 familjegravar.

	"Gravarna besås med gräs, en låg fyrkantig kulle med doserad gräskant markerar graven: ovanpå kullen lämnas plats för plantering av en enfärgad matta av perenna växter eller andra lämpliga blommor." "Plantering: Mot landsvägen begränsas platsen av en granhäck, vilken även drages kring komposten. Mot sjön utgöres begränsningen av en ligusterhäck, vilken ej får växa högre än till ca 1 m för att ej skymma den vackra utsikten. Den gamla kyrkogården avskiljes även genom låga ligusterhäckar. Sådana planteras dessutom kring de olika gravkvarteren och som bakgrund för familjegravarna och kunna här växa till ca 1.5 m höjd. Alla häckar hålles väl klippta. "Kring mittplatsen sättas fyra pyramidalmar och där innanför en krans lågt klippta thujor eller liknande. Ett par höga sådana avsluta häcken framför den halvcirkelformade gravplatsen i fonden. En del träd i gränsen av gamla kyrkogården borttagas. Kring kapellet sättas en tät krans med lindar, dess sockel och barriär klädes med lämplig klängväxt, exempelvis vildvin och Lonicera."	
1920, 29 maj	Invigning av den nya begravningsplatsen, på Biskopsvretarna. Kyrkostämman hade beslutat att ta bort alléträd utmed Mariefredsvägen, vilket överklagades hos K M Befallningshavande.	Strängnäs krönikor I, Strängnäs tidning 1920
1921-1935	En minnesplats för Strängnäs regemente sattes upp på Strängnäs nya kyrkogård, på Biskopsvretarnas norra del.	Kungliga Södermanlands regemente under 350 år.
1924, juli	Förslag till ny stängselmur upprättades.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv Ritning finns upprättad av stadsingenjör A. Hansen.
1928, maj	Förslag till förändring av västra delens södra del. Förslag till urnlundar på västra griftegården.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv Ritning finns upprättad av stadsingenjör A. Hansen.
1928, juli	Förslag till utvidgning av östra griftegårdens södra del, Klockartäppan. Ritning till utvidgning av begravningsplats i Strängnäs å s k Klockartäppan. Området söder om gravkapellet är inritat med ligusterhäckar, nya och gamla träd, pyramidträd (alm eller ek). En cirkulär urnlund är inritad i södra delen.	ULA, RAÄ, ATA Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant, Sö 5622. En tidig skiss med något annorlunda utseende hade tagits fram redan 1919. Vissa ändringar av förslaget gjordes 4 oktober 1929.

1928, juli	Ritning till förändring av begravningsplats i Strängnäs, västra griftegårdens södra del, Biskopsvretarne. Ritning på begravningsplatsen i Strängnäs å Biskopsvretarne. Förslag till placering av urngravar. I förslaget ingick bl a ett columbarium på kullen med ca 60 platser, samt däromkring 8 st större urnor, som aldrig genomfördes.	ULA Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant.
1928, juli	Förslag till ändringar av kyrkogårdens västra och östra del, med avseende på placering av urngravar. PM angående urngravar å Begravningsplatsen i Strängnäs: Biskopsvretarna (västra delen): ”På denna del synas urngravar kunna anbringas på tre ställen. På kullens krön kunde med stor fördel ett Columbarium anläggas. Det bygges av betong och innehåller nischer i två rader för synliga urnor samt innanför dessa en krans försänkta gravar av betong, täckta av stenplattor....Utanför kan anbringas sex urngravar mellan häcknischerna....Utefter den gång, där vattenledningen är dragen, kan en rad urngravar läggas på varje sida. Dessa böra förses blott med små inskriftsplattor för att utseendet ej skall bli oroligt. På liknande sätt förlägges några gravar vid den östligaste tvärgången, som ritningen visar.” Klockartäppan: (östra delen) ”Vid inläggandet av urngravar på detta område har jag funnit anledning att göra en ny lösning av hela planen. Den förra planen löstes med utgångspunkt från ett befintligt täckdike men blev därvid alltför sönderstyckad och oregelbunden. Nu har planen fått en mera reguljär form.” ”Området har dock blivit betydligt mer effektivt utnyttjat. Urngravar ha koncentrerats vid den runda platsen i fonden. Där har tänkts ett halvcirkelformigt Columbarium med liknande uppställning som å nyss nämnda. Dessutom förläggas grävda urngravar runt cirkelns periferi och i två intilliggande mindre kvarter”.	ULA PM skrivet av arkitekt Erik Fant. Beslutade att genomföras den 4 oktober 1929, med vissa ändringar av gravindelningen, samt med ändringen att Columbariet inte skulle uppföras. (Jämför förslaget från år 1919)
1928, nov	Förslag till ett nytt columbarium å Biskopsvretarne. Ritning till columbarium. Grindstolpar med grindar av järn.	ULA, ATA Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant, S 311/1. Godkänd och stadfäst av KBS 8 juli 1929

1929, 26 febr	Noteringar angående förändringar på Klockartäppan, östra griftegårdens södra del: "Arkitekt Fant har i samband med sitt förslag till användande av urngravar å Biskopsvretarne inlämnat ett förslag till våra förändringar av ritningarna till begravningsplats å Klockartäppan. Han har gjort detta <u>dels</u> med tanke på att även där bereda utrymme för urngravar, <u>dels</u> med önskan att förenkla hela anläggningen, <u>dels</u> ock i avsikt att bättre än tillförene tillvarata utrymmet till gravplatsen. Då de nu inlämnade ritningarna has på ett synnerligen lyckligt sätt motsvara alla berättigade anspråk på begravningsplatsen, hemställes vi att kyrkostämman vill med ändring av tidigare fattat beslut godkänna det som av arkitekt Fant givna förslaget till anordnande av begravningsplats å Klockartäppan. Det synes kommitterande vara så mycket nödvändigare att fatta beslut i denna punkt. Hur stämman sedan beslutar att från och med i år påbörja fyllningsarbetena å Klockartäppan. Men dessförinnan böra de strängar av sten som blivit utlagda riktas i överensstämmelse med det nya förslaget. Om detta vinner stämmans godkännande."	ULA Skrivelsen är undertecknad av domprost Otto Norberg, J M Pauli, Arvid Malmberg.
1929, 4 okt	Förändringar på Biskopsvretarna, västra griftegårdens södra del, bl a ändring av gravindelning för beredande av utrymme åt urngravar. Länsstyrelsen i Södermanland antog förslaget till omarbetning av kyrkogården.	RAÄ, ATA Förändringarna baserades på arkitekt Erik Fants ritning från 1928, dock med undantag av uppförandet av Columbariet.
1929, 4 okt	Förändringar på Klockartäppan, östra griftegårdens södra del, bl a urngravar. Länsstyrelsen i Södermanland antog förslaget till omarbetning av kyrkogården. Ansökan hade kommit in till Länsstyrelsen i Södermanland att antaga förslaget till utvidgning av kyrkogården (med vissa ändringar) som kyrkostämman hade enats om den 3 april 1929.	ULA Omfattade förslag om vissa ändringar av indelningen med gångar i gravkvarteren och gravindelningen ävensom anordnandet av utrymme för urngravar.
1931, juni	Förslag till renovering av gravkapellet. Förslaget gick ut på att byta ut gravkapellets röda tegeltak mot plåt. Tegeltaket var "förvittrat tillstånd".	RAÄ, ATA Förslaget gjordes i samråd med arkitekt Fredrik Lilljekvist.
1932, april	Förslag till ny stödjemur vid Klockartäppans södra del.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv Ritning finns upprättad av D. E. Aronson.

1932	En gravvård åt ärkebiskop Benzeliuss diskuterades.	Strängnäskrönikor II, Strängnäs tidning 1932. Benzelius var biskop under åren 1697-1700.
1936	Klockartäppan, mark sydost om gravkapellet köptes in (östra delens södra del). Klockartäppan köptes in för 800 kr, för utvidgning av gamla begravningsplatsen, bortom gravkapellet.	Strängnäskrönikor II, Strängnäs tidning 1936 Osäkert vad som menas med detta, jfr 1915, 17 maj
1938, 1941	Ny stadsplan upprättades för Strängnäs stad. Stadsplanen berörde bl a östra delens södra del, den s k Klockartäppan.	1959. Ritning upprättades av länsarkitekt Arvid Stille.
1940	Förslag till ombyggnad av gravkapellet.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv Ritningar finns upprättade av stadsarkitekt Frej Klemming.
1942	Förslag på columbarium till östra griftegårdens södra del, Klockartäppan.	RAÄ, ATA Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant, Sö 5623.
1943, 22 aug	Klockartäppan invigdes.	Strängnäs tidning 23 aug 1943. Domprost Elias Malmeström, assisterad av kontraktsprost Simon Lüders och domkyrkominister Gösta Lundström förrättade invigningen.
1944, 4 febr	Ett förslag till omarbetning av östra griftegårdens södra del, Klockartäppan. Ritning till begravningsplats Klockartäppan. Området söder om gravkapellet är inritat med en cirkulär urnlund i södra delen.	RAÄ, ATA Ritning finns upprättad av L T, arkitekt Erik Fants kontor, Sö 5624. Ritningen har ett handskrivet "Makulerad".
1950, 9 sept	Förslag till ändring av Klockartäppans norra del, d v s två gravkvarter längst i norr. Ritning till ändring av begravningsplats Klockartäppan. Ändringen berörde häckar, bänkar, rosor och stegplattor i gräs.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv, ATA Ritning finns upprättad av Norsander, arkitekt Erik Fants kontor, Sö 5625.
1950, 20 sept	Förslag på ett nytt kors till Klockartäppan. Ritning av kors på begravningsplatsen i Strängnäs.	RAÄ, ATA Ritning finns upprättad av arkitekt Erik Fant, SÖ05626

1957, 8 maj	Förslag till tillbyggnad av materialbod, västra griftegården. Stolpverk på betonggjuten grundmur.	ULA, Stg 476 Ritning finns upprättad av Rune Carlsson, Strängnäs. Byggmästare Sven Karlsson, Fogdö.
1958	Förslag till staket utmed Mariefredsvägen. Griftegårdarna. Ca 1.2 meter högt trästaket på båda sidorna om Mariefredsvägen. Staketet skulle ha ohyvlade brädor som skulle täckas avnocktegel.	ULA Ritning finns upprättad av Strängnäs stads byggnadskontor.
1960, april	Förslag på ny kyrkogårdsmur till Strängnäs kyrkogård. Anledningen var att den häck, som utgjorde fortsättning på en befintlig mur hade blivit förstörd av vägsalt. Skiss beträffande kyrkogårdsmur av natursten i betongbruk (Katrineholmsmodellen). Förslaget omarbetades 1961.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv Ritning finns upprättad av Strängnäs stads byggnadskontor, stadsingenjör Arne Bothvidsson.
1961, jan	Ett omarbetat förslag till ny mur av natursten på östra griftegården upprättades. Ritning på en kyrkogårdsmur utefter Mariefredsvägen.	RAÄ, ATA Ritning finns upprättad av Strängnäs stads byggnadskontor, ingenjör och byggnadschef Arne Bothvidsson, S 311/2-3
1963, 10 okt	Stadsplanen ändrades.	Lantmäteriet, Stadsplanen fastställdes 10 okt 1963.
1964, febr	Förslag till utvidgning av östra griftegården, Klockartäppan. Förslag till urngravsområde.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv Ritning finns upprättad av trädgårdskonsulent C. Gösta Johansson, Södermanlands Läns Hushållningssällskap.
1964, mars	Förslag till utvidgning av Strängnäs kyrkogård på stadsäga 476. En planerad utvidgning på västra griftegårdens norra del utefter Djäknegatan. Området skulle inrymma 164 enkelgravar och 38 urngravar. Inramning skulle utgöras dels av häck och dels av mur. Den nästan döda granhäcken mellan gamla och nya delen föreslogs att tas bort och ersättas med t ex avenbok. Mot yttergränserna föreslogs en mur. Äldre björkar skulle efterhand tas bort. Ersättningsträd skulle vara en rad med oxelträd utanför muren.	RAÄ, ATA Skrivelsen är undertecknad av trädgårdskonsulent C. Gösta Johansson, Södermanlands Läns Hushållningssällskap.
1964, april	Förslag till utvidgning av Strängnäs kyrkogård på stadsäga 476, med ändring av	RAÄ, ATA

	stadsplan. Ritning på en planerad utvidgning på västra griftegårdens norra del utefter Djäknegatan. I samband med detta överläts mark till Strängnäs kyrkoförvaltning.	Stadsplanen fastställdes 10 okt 1963. Ritning finns upprättad av trädgårdskonsulent C Gösta Johansson, Södermanlands Läns Hushållningssällskap, S 311/4-5
1964, april	Förslag till ny ekonomibyggnad på planerad utvidgning av Strängnäs kyrkogård. Byggnaden skulle innehålla föreståndarexpedition, personalutrymmen, förråd och toalett för allmänheten. Byggnadsnämnden menade att de planerade oxelträden bör halveras till antalet för att få bättre parkeringsyta. En enhetligare gravindelning än den föreslagna önskades. Förslaget på ekonomibyggnaden antogs ej, då den inte ansågs ha en ändamålsenlig planlösning eller uppfylla estetiska krav på exteriören.	RAÄ, ATA Utarbetades av stadsingenjör Arne Bothvidsson.
1965	Förslag till ny ekonomibyggnad på Strängnäs kyrkogård, västra griftegårdens norra del. Ritning på ekonomibyggnad inkomponerad i mur utefter Djäknegatan.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv, RAÄ, ATA Ritningar upprättades av Carl Hampus Bergman arkitektkontor AB, S 311/6-8.
1966	PM angående gravkapellet. Gravkapellet var då tekniskt sett i behov av reparation och var funktionellt otillfredsställande. Gravkapellet var i stort sett oförändrat sedan 1907, dock har takteglet bytts mot galvaniserad plåt och en kamin hade tagits bort. Kyrkorådet skulle utreda frågan om plats för nybyggnad (kyrkogården mot norr, där nu ett vårdhem ligger) eller om gravkapellet kan ges annan användning, t e x columbarium eller bårhus.	RAÄ, ATA
1969	Förslag till ekonomibyggnad på Strängnäs kyrkogård, västra griftegårdens norra del. Ritning på ekonomibyggnad inkomponerad i mur utefter Djäknegatan.	Strängnäs domkyrkoförsamlings arkiv, RAÄ, ATA Ritningar upprättades av Carl Hampus Bergman arkitektkontor AB, S 311/9-12.

1970	Gravkapellet renoverades. Renoveringen omfattade putslagningar, byte av skadat tegel, avfärgning av putsen, nya stuprör, vissa fönsterbleck byttes ut, ny plåt och snickerier målades, två skrubbar i källaren revs, staketet justerades och målades, stentrappor lades om. I bygghandlingen anges att putsen ska ytbehandlas med en tunnputs, Peducem, som sprutas.	RAÄ, ATA Material lika befintliga skulle väljas, befintlig ytstruktur skulle ej ändras och ursprunglig färgsättning skulle bibehållas.
1970	Ritning till ny mur upprättades. Förslag på ny mur och grindar vid Strängnäs kyrkogårds gräns mot Djäknegatan.	RAÄ, ATA Ritningar upprättades av Carl Hampus Bergman arkitektkontor AB, A1-4.
1975	Strängnäs nya kyrkogård i Finninge öppnades. I samband med detta så stängdes gamla kyrkogården för nyupplåtelse av gravplatser.	Muntlig uppgift Sven-Olof Ankarfjord, f d kyrkogårdsförman
1984-86	Begravningsplatsinventering	Ann Mari Westerlind
2008	Tio lindar planterades på östra griftegårdens gamla del, utefter den nord-sydliga allén. I samband med detta togs 14 äldre rötskadade lärkträd/stubbar på samma ställe bort.	SMA, Trädvårdsplan 2010 Sorten "Greenspire".
2010	En intorkad alm (nr 17) fälldes.	Trädvårdsplan 2010
Arkiv, litteratur:	Arkiv: Antikvarisk Topografiska Arkivet, RAÄ, ATA Lantmäteriet, digital historisk databas Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv Strängnäs kommun, Byggnadsnämndens arkiv Sörmlands museums arkiv, SMA Uppsala landsarkiv, ULA Litteratur: Henricson G., Ohlsson N (red), Kungl. Södermanlands regemente under 350 år, 1977. Wåhlin. H., Strängnäs Stockholm : Norstedt, 1928 Strängnäskrönikor I & II, Strängnäs tidning Strängnäs rotaryklubb, Strängnäs med omgivningar. 1946. Strängnäs stads historia. 1959. Opublicerat material: Trädvårdsplan, Strängnäs och Aspö kyrkogård, Harald Kratschmer, 2010-12-20 Westerlind Ann-Mari, Inventering av begravningsplatser i Södermanlands län, 1984-1989 Muntliga uppgifter: Sven-Olof Ankarfjord, f d kyrkogårdsförman Inge och Margareta Bergqvist, Strängnäs	

4.5 Behov av utredning och fördjupning

Följande arkivhandlingar har gåtts igenom:

Strängnäs Domkyrkoförsamlings arkiv:

Ritningar

Uppsala landsarkiv, Strängnäs stadsförsamling:

OIb:1, 1858-1879, Handlingar och räkenskaper över nya kyrkogårdens anläggning.

OIb:2, 1879-1959, Handlingar angående Strängnäs nya kyrkogård. Gravbrev, ritningar mm.

OIb:3, 1936-1945, Räkenskaper angående gravöppning, gravplatser och gravvård.

OIb:1, 1858-1879, Nya kyrkogårdens anläggning.

OIb:2, 1879-1929, Handlingar angående kyrkogården.

KIIa:1, 1824-1895, Kyrkostämman protokoll.

LVb:82, gravvårdar 1950-1960 (en hel del detaljritningar på gravvårdar, endast översiktlig genomgång)

Sörmlands museums arkiv, Strängnäs stad:

Bildarkivet

Forskningsarkivet

Tidningsklipp

Topografiska arkivet

RAÄ, ATA:

Strängnäs, ”Ny” begravningsplats, Klockartäppan, S 311.

Ritningar Sö 5621- 5626

Fotografier,

Följande arkivhandlingar har inte gåtts igenom:

Uppsala landsarkiv, Riksarkivet:

Strängnäs rådhusrätt och magistrat

Uppsala landsarkiv, Strängnäs stadsförsamling:

KIIa:2, 1868-1899, Kyrkostämmans protokoll, saknades vid besöket på Landsarkivet 2011

KIIa:3, 1900-1965, Kyrkostämmans protokoll, saknades vid besöket på Landsarkivet 2011

KIIa:4, 1932-1943, Kyrkofullmäktiges protokoll, saknades vid besöket på Landsarkivet 2011

KIIa:5, 1943-1962, Kyrkofullmäktiges protokoll, saknades vid besöket på Landsarkivet 2011

Enligt uppgift ska det finnas vissa uppgifter i tidningen Hemmet 1889, 1899, 1921.